

Тања Крагујевић

ТАЛОГ НЕДОВРШЕНОГ,
ПИСМО НА ВОДИ

Тиса цветица!

Тако је гласила порука на мом мобилном телефону, 21. јуна 2008.

Не цвета Тиса увек – а цветала је управо тад.

Потребна је необична и готово потпуна сагласност ваздуха и воде, температуре и чистоте, невидљиво стаклено звоно врхунске заштићености – климатске и еколошке равнотеже – и врхунске пуноће, па да мајушни, готово невидљиви инсекти, налик вилином коњицу, започну своје треперење.

Игру живота и смрти.

Да понесу ерос и танатос у распону својих прозирних крила.

Тек за једно бдење. Једно лебдење. Један лет. И пад.

Да дрхте од силине тог задатка, неслућено важног и непримерено великог за свој сићушни род, ког лаици често мешају са неком непознатом биљном врстом. Да проживе, дакле, читав век, и испуне његову и своју првотну сврху – ту светлу и тамну животну сласт – у само једном дану.

Да испевају при том нечујну мелодију чежње, коју из предачког писма, исцртану властитим телашцима, узносе у нотни систем нечујности пејзажа, као музику светлуцања. Зачаравање. Ковитлац зеленог и златног ока ваздушне олује над реком, из кога ће одважно прокрчитити пут у рађање читавог потомства треперења, новог живота, дуго скриваног и чуваног у плаценти воде.

А сав тај пут – преваљен у тек неколико сати – након свадбеног трансa, остаје напакон телашцима свилено учворен, покретни саг на води. Као љубавно писмо, нестало у краткости својих порука о трајању. О судбинском значењу неколико судбинских ствари. Рађања, љубави и смрти.

Одувек сам знала колико је драматично лепа та *минуџа* – минут и пируета у пуној симултаности – коју исписују водени и ваздушни трнци у времену. Са њом сам рођена.

Palingenia Longicauda.

Појава које нема нигде, достојна синонимне помисли на завичај. Нечег потпуно мог, никад изгубљеног.

А никад посве неизгубљеног.

Крхкост немогуће равнотеже, остварене једног дана, једног трена. Између очигледне пропасти читавог једног живућег рода, што се као сама узалудност надвија над наше бивање и претапа у потпуни, поновни тријумф, изнова освојене, и увек изнова освајане, трајности живота.

Тај дрхат панонског лета. *Тиски цвети.*

У његовом флуоресцентном пејзажу стасала су моја панонска лета. Тиха, до ишчезнућа звука. Усијана, до поднева у високим торњевицама тек одзвонилог злата, што се у тешким недељним топлинама и сјају спуштају на белину столњака, у полуиспијене чаше младог вина, у зуј осе на презрелој, напуклој кајсији.

Тиса цвета!

Нешто самртно тужно, а обећавајуће, тиња у преображају танког и неразговорног вела понад реке, што светлуца у нераздељивости просјаја воде и песка, најављујући посебност своје објаве.

Јер та фузија крајњих и међусобно удаљених феномена и није друго до обзнана равничарског чуда, дуго припреманог променом сезона: оне дуге, и веома споро, у земљи и небу, чуване радости рађања, што кликне након бескрајне зиме заустављене у леду под уличним светиљкама, на минијатурним клизалиштима канала и барица, са читавим претећим лавиринтима небеских сигнала уроњеним у њихова огледала – пре него што се тајне мреже животних објава разбистре и раздане, у добима првих висабаба, нарциса и зумбула – нестварно крупних и стаклених – у кристалној јасности трава.

Тиса цвета!

Равно је то преокрету свеопште ћутње речних становника, заветованих тишини, неодавању тајне, која никада није у домету ока, никада сасвим откривена. Чак ни онда када рибари изваде свој улов. Ни мрмора, ни вапаја, из тих отворених уста!

Тиса цвета!

Као преоблачење невесте, у час пре изрицања светих завета, повлачења дугог вела сокацима, преко руменог и свеже поливеног размака између дигаља, одакле ничу и цакле се ромбови црнице, а даље, уз пут, расте, слободна, једна, јединствена, земља панонског тла.

И када дрхти у врелини, и кад у цичи зебе – дрхти цела.

Тиса цвета!

Па то је равно веселости игре, коју започињу дечаци са куваним кукурузом у руци, трчећи узаним путељцима између сокачића и коловоза, где простор још није освојио, ни табане опрљео, течни асфалт.

Тамо где се и прашина радује уздицању из мртвих, и свом васкрслом сјају. У облацима, понад завртложених сукњи девојчица, које у рукама, трчећи, носе хлеб намазан машћу, присут паприком, каткад намочен у води, раскошно засут звезданим шећером, као слутња слаткиша са никад виђене трпезе.

А облаци су понад њих, и под њиховим стопалима, испред, и иза те раздрагане дечје поворке, и веселе буке. И опет облаци, будни пратиоци, огрнути у црно, над поворком изломљених фигура, са издишућим цвећем и малим погребним велом над сандуком у коме је Неко.

Тиса цвета!

Као да се одједном у мале градове сјати непознато мноштво. Ту, где на прозорима и капијама, с нескривеним запрепашћењем бива дочекано и испраћано и једно једино, и свако лице, дошљака и странца. Јер свако је посебно, у свом раму одвајања од знаног. Другачије од оног много пута виђеног на свакодневном углу, крај бунара, у дућану, на улицама на којима извечери, багремевим гранчицама се бранећи од најезде мува и комараца, слегну се суседства на претакање приче о истом. Тек за реч или две, или понеком шалом, померају се вечности прича: о вртларским радовима, свадбама, прељубама, изненадним одласцима. Ко зна куд. Тамо, где ни Тиса не цвета.

А Тиса цвета!

Како сам могла и за тренутак заборавити име те формуле, те преображавајуће новине света који би, без ње, заборавио себе. Те у себи уједначене, меке, утишане, пастелне боје суровости истог, повучене попут неке одсудне графитне црте у прашини панонског акварела. Или директности, непорецивости леја, које ће настанити луковице лала и њихове хералдичке, успамтеле боје.

Или оних линија, које одвајају, најједноставнијим потезом непосустале маште, и глади за променом, руком мајстора молераја, доњи зид куће, од оног вишег, коме једнако припадају. Као бело, и чисто. Бело-бело. Као плаво, и плаветно. Небеско плаво.

Нешто од геста првог, прозрачног стварања надвија се над реком.

И то је оно што, у незаметљивости плахе и прозирне животне радости и драме, и панонског паора, и усамљеника у ходу кроз прашину – ако га спази – учини песником у души. У томе часу. И за сва времена.

Тиса цвета!

Како сам могла превидети да постоји тај неименовани дан и датум, та фешта, када је то моје властито памћење, и моја афазација, и моја визија, моја лексика.

Никада, до сада, нисам описала тај феномен, нити сам о њему писала. А он одређује саму чежњу да ухватимо трепет и драму тренутка.

Потребно ми је, у свакидашњем животу, много корака у градским улицама, по лишћу, и новинама које носци кошава, да сакупим и проденем сећање речи, њихова чула и њихову имагинацију, у значење тог флуида који пролази, а не нестаје, истрајно и невидљиво владајући нашим бићима.

И све више верујем да управо то готово измаштано преплитање слика, које имају подлогу у етру, није друго до голо и чисто постојање – са својим крхким физикумом, журбом за оним што не стижемо изговорити, а што ће протећи зраком, ако га не зауставимо претапањем слика у себи. И да ће тако, непознатно, не буде ли наших унутарњих слика и колажа речи, однети и нас, и све што нас чини, непознате нама самима, у ново непознато.

Погледај штиа сам донео, говорио би мој отац, отварајући своју велику ташну, пуну објектива, смештених ту да му се нађу за различите околности, светла и даљине спољашњости – и за његово пробрано, танкоћутно и муњевито осећање онога што треба забележити. А тискале су се већ ту, управо тог дана, пре неки сат, израђене фотографије.

Ах, толико призора, *штолико слика. Сав свети је у њима*, мислила сам узбуђено.

Сада знам да нигде и никад свет није сав.

Али да ми је потребно *штолико слика*, да именују, у мени, призоре који нестају, који само у једном часу добују по мојој кожи, као киша по табли реке, а све после њихов је нигде сабран и нигде постојећи збир, који ће се расути у нигдину, ако не нађем за њих стих, метафору свог присуства у општем току, у променама које нас чине.

Томе дакле служе сочива.

Ту су сви судари мира и страсти, и топлина и језа тих судара, које нам споља и изнутра нуде призори.

Снежне цвасти на прозору. И оне под кожом. Мале уличне светиљке у вати магле.

Радујем им се колико их се плашим, јер ту су, да зауставе ток, и чују *промену*, која исклизне, тиша од покрета минута у равнодушном капању дигиталних сати. Након којег нисмо исти, и ништа није исто.

Види штиа сам донела, говорила сам себи. Враћајући се са реке, где су људи излазили да се надишу ваздуха, за дугу ноћ под високом убилачком писменошћу невидљивих носача бомби тог касног пролећа 1999. Када сам живела од *вести* да свет постоји, од колебљивог напона струје која шаље сигнале из мог етарског постојања, некамо у свет, у даљи етар, кад сам и сама постојала као посредник знакова о постојању, као бежична телефонија изгубљених, безимених, која тражи хитра охрабрења.

И пристизали су ми у свест, са фасцинантним ореолима, и у фантастичним убрзањима, ту, на ивици потпуног мрака и претећег одрона у непостојање, одломци поема, загрљене структуре животних импулса, говор биља, одједи музике, удаљени и никад виђени предели, којима сам желела путовати, ритам удараљки, стихови песника, секвенце филмова, њихање бакиног ружичњака у летњој олуји, шапати оних који су ме волели, снегови на капији које више нема, а ја је видим, и могу је отворити.

Добовали су, као добра киша. Писмо на води, чија су слова била као мали инсекти *palingenije longikaude*, већ зароњени у смрт, што крилцима преносе брзу, ласерску вест о животу. О лепоти значења које се гласи, не пристајући да близаначкој половини, чистог ништа, пренесе своје испражњено место и име.

Гробље је Тиса, када прецвети... каже једна лепа мађарска романса.

Зато чекамо цветање реке. Јер је из ње настало, готово ускрсло, а више је од ње. Сама *метафора цветине стирасии* у огледалу пада, заборава, једначења свега, у једноличности времена и вода.

Види штиа сам донела, кажем себи, у одразу компјутерског екрана, над папиром. Кад обиље слика клизне из путне торбе облака, из говора људи, из крхких речи наших споразумевања, из млаза авиона, из звонцета поштара. Јер када река мирује, када не пролазе тегљачи, катамарани, мали рибарски чамци са једним путником и једним псом на прамцу, када се не спусте у брзом лету ластва и рода – вода времена уме бити тешка попут уљаног друма. Непробојна, као санта, која леђи свест. Потребне су јој слике и речи, њихова надреална узрујаност, успламсало именовање живота. Побуна пред нестајањем. Да би живела, пре своје смрти. И пренела својој смрти тај успламтели живот – да би постојао, и након смрти цветања.

Волим снег речи. И праšину.

Празник игре усковитланих сићушности.

Којој се предајем чисто, јер му се материјалност већ само привиђа, као успомена. И зато је тако пуно, и сажето. Као Тисин цвет – до неверице кратко, готово непостојеће, а опет потпуно биће – инсект и биљни плашт, тело и светлост, ваздух и вода. Трепет који постоји да бисмо му уочили значење. Можда тек обмана чула, и само стање духа. Врхунско умеће природе да надвлада болест времена – коју по нашем срцу зовем *arithmia absoluta* – између брбљивости света и апсолутне тишине, које нас подједнако удаљавају од нас самих, и из нас самих нас одводе.

Стога верујем да је песма мали метафорички одливак неспојивог, бритка засићеност слике, понад две речи. *Минијашура* – најсведеније *устројство светиа*, који нигде није потпун и сав. И одлази, као неизре-

цивост истина. Између изненадно стасале моћи речи негде, у нама, и апсолутне слабости језика, његове тишине, стоји исто значење, које волим у стиховима Ива Леда: *Тако иишице / размичу зранице неба и ио-казују / да живои иреба волеи силно сваког ирена / снагом и иобуном расиављених љубавника.*

Тек на трен могу да зауставим значења која постоје и мимо мене, која хватам дамарима, и малим емблемским згуснутостима речи, везујући их у ланац одбране пред поплавом. Храбрећи се њиховим спонтаним збиром, разностраношћу њиховог мајушног братства, њиховим играма које их отварају и склапају – отискујући их даље, ка непознатом, гласом нехотично насталих *иоема*.

Тај празнични усклик и одах постојања, *ишј догађај* је стих. Мој тиски цвет.

Писмо на води. На кожи.

Ишиба га кошава, и изнова испише свака секунда.

Као Господар промена. Кад дуне у латице руже и божје осмејке.

У наша имена. У сузе и лед.

Као живот сам.

Лето 2008 – јесен 2009.

* * *

Улице завичаја
пресвучене алпаком
препознајеш по завијуцима
означеним светиљкама
што некада су те заљубљено
пратиле у ходу

Данас их видиш умањене

Као разнобојне главице игала
на недовршеном кроју
градског одела
што непрекидно пуца
од недостатка мере

Као да путујеш вијадуктом
из висине разазнајеш грозницу
бескрајно умножених кретњи
што настају из задремалог
коренског инстинкта

или упражњеног места
на које још није постављен
разумни скретничар
А прешавши погледом
читав ваздушни лук
натписе на путоказима и дућанима
као и бројеве на улазима
предачких домова затичеш
још од твог одласка неразбуђене

Покривене истом маховином
старачког слепила и рђе

* * *

Шуме утопљенице
уз само сечиво воде
располажу предсмртним моћима
да листове тополе
неприметним покретом ваздуха
преокрену са стране у боји тавне маслине
на ону фиктивну и готово би се рекло
од живог сребра исплетену
што изненада
и натопљени брид копна
и неразумност одроњеног строја
шумских младица
одигне на суво

На спасоносни степеник
изнова измишљене стварности

* * *

Глумци уличних позоришта
непрекидно казују
да нема трајних боја
на које би се могла ослонити
унутарња страна речи

Шминка се топи и они је гутају
потоцима полусасушених суза
зидајући у себи постамент
на који ће стати
као на мали бели камен
сред блатних дворишта у предграђу
путујућих вароши

и тако боље чути богове
што се рађају увек дугобради
и страшни

ударајући у кишу и ветар
неприродно младим грлом

и ћутњом што одмиче у послу
као ноћни косач

* * *

Као сеоски чудак
времешни продавац метли
улази у шуму коју је сам створио
онако како се и обично стварају шуме

Садећи дрвеће у уму

А излази као млад човек
што је у себи нашао сапутника
Мирно оружје за царске звери
и за пут у брежје

Или су богови сами усходани
на једну реч за њим пристали
као нескладни таласи
и несташна деца биља

све до долине дуван-цвећа
што шиба док опија
и мртва мора гребе
као јетру ватроносца

Будећи заспалог
међу тврдим и непробојним стварима
Као поезија кад говори
својим матерњим језиком

ИЗ ЖИВОТА

Заволех те из живота Моја музо

Из предела описаног светлошћу
осмејка Под којим перунике
Склоне азуру Сликају моје танке руке

Име ту дозива порекло Као јасика шуму
И цртеж на кожи рађа покрете медуза
Пејзаж воде И прозирно слеме
под којим Одувек Сања да расте
најугроженија мањина Смешно
малено ја свакога У мени

У улици тихих огледала
Уграбљеној добу пресудности
У ниској облачности Где попут снега
ново и топиво је време

Заспиш са мном А у шкрипи вратница
између две ере осванеш Пегице
на врату било чије кћери Плацебо пилуло
мојих залазака Тананих и сетних

Под плимом мраза Где сва
твоја стварност љубавна је игра
сребрних пужева На смрт
растављених што стапају се телима
без дома Пуни бића и нигдине

Као писмо осетљиво Подупирући
сву раскош изгубљеног

* * *

Долази ми стабло
у зимским сузама

Не заводи га лампа
светлости спретно размештене
у окнима празнине
Ни брава од цимета
Ни окна од звезда
на модром своду
од студени што звоне

Пружа ми мале маказе
Давно изгубљене
међу кућним предметима

Не бих ли од танког
тек накупљеног сребра
искројила његов одраз

Исто такво
зимско стабло у сузама
Ледену олују избеглу
сигурносним сазвежђима
Нагу и разуздану

Као плес
два зимска стабла
у мени

* * *

Мајстор си ти што свлачиш овај грм
чинећи ме скупљачем латица
непостојећег збира

Безглави возач патафизичког точка
што непрекидно увећава обману
Знање боја неусагласивих
са етром суштине

Поиграваш се час једним
час другим углом ћутње
у облику моје собе
Нагим и разблуделим трном
што расте Отискујући ме
до последње одаје угљена

Где срце удара меко
у азилу дечјих душа Обневидело
међу белим постељама
Као лептир у снегу

* * *

Спусти ту сребрну кашичицу
у сребрну зделу

У празнину коју је облизнула
не глад већ чиста
сребрнелика празнина

Дођи да гледамо први снег

Као да овлаженим очима
потписујемо ране радове

Толико пута избрисану
и изнова навејалу
врелину душе

* * *

Квадрофоничне справе
звоне у зору

Смрт је у току
Зову из Цеха песника

Како да дођем
Пада ситан снег
Црне тачке прекомерно расипа

по отвореном друму
Таксистима расту
крила од леда

Све је то живот
поручују из Друшва
мртвих песника
Писмо на кожи
Како да не дођем
С ружом одраслом
на строго преломном
месту на Мосту

У сунчевом коридору
У пени У певном гесту

* * *

Добро је
што сам Нико

Ништа
испод трна
што тишти

Ти трговац трном умивени
на мојој грани

Пуним устима једеш
моје страшне
урођене плодове

Од кристала
Од крви и мяса

ЊУТНОВ ДРЕМЕЖ

Несавладива је азбука
очигледност
Али само на њеној литици

могу кушати замишљено
Аргонаута омиљеног ишчекујући
са излетничким ранцем
натовареним причом

Без финих прелаза боја
неприступачни су ми
извештаји о водастају

Шта бих знала о мореузу
у летовалиштима дубине
О ширини царског реза
на трбуху планете
Равнотежи леда и отопина
што стиже старењем поште
У исцрпљености боце
и овлаженој назнаци
пуног састава тајанства

Да није таласа
Њутновим дремежом
Заљуљаних Постранце
С ударима о слепоочнице

Да нема реплика
о подводности васељене
саздане као рондо
потопљена времена

Те оној што ме вуче за руку
трзајем који тражи обе хемисфере
неизбрушене и у једној речи
могу кратко у више гласова
а опет спремно изрећи
талог недовршеног
Аквармарин

ДВА МИНУТА РУЖЕ

Кад стигох на вашар виђеног
све беше потрошено.
Шатре скупљене.
Сагореле у западу.
Ордење подељено.
Права приграбљена.

Остало је још мало тога
на слободи
опоменуше ме окупљени.
Можда тек два глечера
под звоном.

Мени се она учинише
налик стакленим дојкама
што такну се у ходу
жене од песме.

Бејаше то доба краја света.
А ја јој пожелех исто што и себи.

Ништа ван обичног.

Шољу кишне капи.
Два минута у животу руже.

ЛЕКТИРЕ

Ту сам да не бих била нађена.
Да певам а да то не будем ја.
Рубље на конопцу да сам.

На чистом ветру странице
бела застава предаје.

Мрежица нерава и опис листа
изнутра што живи испод имена
које изнајмих друмовима
куд упуте се очи што роне

изненадну блискост.
Иако лаких речи нема.
Промајна су врата иза којих
склоних векове недостајања.
Писма теби што лепа су
због одговора које ми шаљеш.

Ни тежина текста не постоји.
Можда тек густа сенка говора.
Вакцина у штиву што сабира
изгубљене крајеве прича.
Суза из ампуле што поглед учи
да лизне каменчиће и песак.
Ниске земље. Пре него што
зађе у пределе залистака.
У само срце ствари.

Те руком оне које у мени
као да нема могу погладити
побуну ружа. Убрати овај дан.

И за трен један као никад бити
то нежно то страшно биће смисла.

СТАКЛЕНА ТРАВА

Спазих црвендаћа
у стакленој трави.

Скупићу његове
слогове помислих.
У стаклено звоно.
У кошуљу песме.

Требаће бистре
штипаљчице
разореном зраку.

Јер кранови стижу
без најаве. Рано.
Обијају врата

танком леду.
Износе корење.
Песак и камен.
Преокрећу речи.

И оне остају наге.
Без везног штива.
Отворених уста.

Док расту
насип и малтер.
Темељ и кућа.

За стотину
година самоће.

НИТРОЛИНГВАЛ

Понекад не знам
ко је писао моју песму.

Да ли сам те танке
и заплетене линије
повукла ја.

Иако никад нисам
похађала течаје цртања.
Ни часове музике.
На којима бих можда
боље могла разумети
стабло што пева. Све те
у излог у кишу у ветар
нападале звуке.

Није ли се уместо мене
песмом позабавила
Поезија. Прогласивши ме
писаром. Или дипломатом.
Који успева да чује
и измири и себе и њу.
Потпуну незамисливост

и малу ноту удовољавања
смислу. И неком увек
сасвим личном вапају.

Како бих иначе могла
објаснити ту моћ да са груди
незнатно бар одигнем
камен стварности.

А да све остане иста
горка со. Прштава.
А опет различита.

Она је одгајила дизаче
терета. Поглед кроз
трепавице. И моје речи.

Ја сам над бистрим
млазом чистила ротквице.
У ходу скупљала листове
калифорнијског храста.
Поравнавала јастук
на који у суседству
спустила се болест.

Била у публици. Ђутала.
Док су се сукобљавали
језици. Изворници и преводи.
Чинећи ме узнемиренем.
Жељном те распукле
воћке говора. И тако живом.

Док губила сам ритам.
И изнова га задобијала.
Заборављала. И памтила.

Као кад под непца
ставиш малу белу пастилу.
Нитролингвал.

И растопиш дисање.

КРАЉЕВСКА БРОНЗА

Излазимо са изложбе
бруја. Звона њишу се.
Још од династије цврчака
и змаја. Још од епоха
блиставе бронзе.

Из бременитих ђупова
и поклопаца што свирају
из ере свилених назувака
и сребрних наушница
из неба у словима
од летећих риба
кустоси деле
вечност на трен.

У кафеу преко пута
зидови емитују пејзаже.

Наручујеш нам колачић
у облику диска.
Са усана на усне
преносиш ми
музичко иверје.

Напољу електронске
мачете шибалу. Етар
гине за последњу вест.
Климу срећне валуте.

Момци на углу шире веру
у бешумне рачунаре
за претварање пустих
грана у вечити бор.

У каменолому
негде по страни тајно
ломи се последњи
одрживи говор.

Дечаци посећују
опасна места.
Скупљају грумење.
Последње узорке
узајамности.

Судбину песника.
На разбијеном прозору.
У течном времену.

ПЛАВИ СНЕГ

Попушта и овај мост
од сувог лишћа.
Улица је непреводива.

Доле су коцке на срећу.
Горе блокови сајбер
формата. Дисати је
лако. И неподношљиво.

Све вредно што носиш
са собом у себи дрхти.
Душа пиле.
У електричном јајету.
Самоћа.
Јасно насликан
акт изнутра.

И посвуда опет мораш
нагим грлом. Покретом
викиншких бродова којим
дивље патке секу лед.

Док светлосна музика
хода над тобом уз реку.

Приноси храну ваздуха.
Притиска меке типке
за твоју песму без гласа.

Фотографише сјај на лицу
доброте. Шапуће:
овуда овуда прођи.

И град као крило облака
на твојим је раменима.

Док забацујеш перје
косе. И лаган сасвим
у стакалца светлости
вејеш. Свој плави снег.

Одабране песме су из песничких књига:
Пејзажи невидљиво̄ (2001), *Године, ѿесме* (2002), *Писмо на кожи* (2002),
Њуџинов дремеж (2004), *Жена од ѿесме* (2006) и *Плави снег* (2008).